ΠΡΩΤΟΜΙΝΩΙΚΑΙ ΤΑΦΑΙ
ΠΑΡΑ ΤΟ ΚΑΝΛΙ-ΚΑΣΤΕΛΛΙ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Τὴν 10. 7. 1951 ἐργάται ἀσχολούμενοι μὲ λατομικὰς ἐργασίας πλησίον τοῦ χωρίου Δουργουτζῆ ἢ Κυπαρίσσι τῆς περιοχῆς Κανλὶ-Καστέλλι Ἡρακλείου ἀνεῦρον εἴκοσι καὶ πέντε ἀγγεῖα. Τρία ἐξ αὐτῶν ἐκόμισε μετά τινας ἡμέρας ὄργανον τοῦ Ἀστυνομικοῦ Σταθμοῦ Καστελλίου εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου. Ἀνεγνωρίσθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀξιολόγων πρωτομινωικῶν ἀγγείων καὶ εὐθὺς τὴν ἑπομένην μετέβην ἐπὶ τόπου, ἵνα παραλάβω τὰ ἀνευρεθέντα, τὰ ὁποῖα ἐφυλάσσοντο εἰς τὸν σταθμὸν Καστελλίου καὶ συνάμα ἐπιχειρήσω συστηματικὴν ἔρευναν τοῦ χώρου εὑρέσεως. Οὗτος ἀποτελεῖ σπηλαιώδη κοιλότητα, ἀνοίγματος, ὡς ἔχει σήμερον, περίπου 2 μ., μήκους 3 μ. καὶ ὕψους κατὰ τὴν εἴσοδον 2.60 μ. Ἡ κοιλότης κεῖται ἐπὶ τῆς λίαν ἀποτόμου βορείας κλιτύος[1] ἐξάρματος γῆς ἐκ μαλακοῦ βράχου, (κούσκουρα ἢ ἄσπρουγα), καλουμένου Κορφὴ τοῦ Βαθιᾶ ἢ Τειχίδα. Τὸ ὕψωμα τοῦτο εὑρίσκεται μεταξὺ τοῦ μνημονευθέντος χωρίου Δουργουτζῆ ἢ Κυπαρίσσι, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει $^1/_4$ τῆς ὥρας, καὶ ἑτέρου καλουμένου Γαλένι. Ἡ κοιλότης δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ σπήλαιον, ἀφοῦ καὶ ἀβαθὴς εἶναι καὶ τὸ δάπεδόν της ἔχει σημαντικὴν κλίσιν πρὸς τὰ ἔξω. Ὁμοιάζει μᾶλλον μὲ τὰς συνήθεις θέσεις πρωτομινωικῶν ταφῶν, τὰς καλουμένας «βραχώδη στεγάσματα» (rock shelters). Ἡ ὀροφὴ καὶ τμῆμα τῶν παρειῶν τῆς κοιλότητος εἶχε καταπέσει, παρείχετο ὅμως ἀκόμη ἱκανὸς χῶρος, ἵνα κατακλίνηται εἷς ἄνθρωπος, καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ πρόχειρον στάθμευσιν ζώων εἰς περίπτωσιν βροχῆς[2].

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου ὁ χῶρος τῆς κοιλότητος ἐκλείετο σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ μεγάλου τεμαχίου τοῦ μαλακοῦ βράχου, καταπεσόντος κατὰ τὰς ἐργασίας τῶν χωρικῶν ἐκ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς. Εἰς τὴν εὐτυχῆ αὐτὴν σύμπτωσιν ὀφείλεται τὸ ὅτι ἡ μεγαλυτέρα ἔκτασις

---

[1]) Πρωτομινωικαὶ ταφαὶ ἐπὶ ἀποτόμων ἐπίσης κλιτύων εἰς Σφουγγαρᾶν Hawes, Excav. in Eastern Crete, Anthr. Pub. Univ. of PA. Museum III, σ. 71 καὶ εἰς Γουρνιά, Hawes, Gournia, σ. 56.

[2]) Συχνὴ εἶναι ἡ τοιαύτη χρῆσις τῶν rock shelters. Πβ. τὸ νεολιθικὸν τοῦ Παλαικάστρου, B. S. A., XI, σ. 261, καὶ τὸ πρωτομινωικὸν τῆς Ἁγ. Φωτιᾶς Ἱεραπέτρου, Hawes, Gournia, σ. 56. Εἰς ἀμφότερα καὶ εἰς ἄλλα, λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, εἶχον καταπέσει ἐπίσης τμήματα τοῦ βράχου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

τῆς κοιλότητος μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ λειψάνων εὑρέθη κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἀδιατάρακτος. (Τὰ ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἐξαχθέντα ἀγγεῖα ἔκειντο κατ' αὐτὸ τὸ στόμιον τῆς κοιλότητος, εἰς μικρὰν μὴ καλυπτομένην ὑπὸ τοῦ πεσόντος βράχου ἔκτασιν). Ἡ ἐργασία τῆς ἀνασκαφῆς συνίστατο ἑπομένως κυρίως εἰς τὴν διὰ μοχλῶν ἀνακίνησιν καὶ ρίψιν τοῦ βράχου ἔξω τοῦ σπηλαίου εἰς τὴν κλιτύν, ἡ ὁποία ἐπετεύχθη διὰ πολλοῦ κόπου. Ἀποκαλυφθέντος οὕτω τοῦ δαπέδου διεπιστώθη διὰ τῆς ἐρεύνης ὅτι αἱ ἀπὸ τῆς ὀροφῆς πτώσεις εἶχον ἀποτελέσει συνεχὲς, λευκὸν στρῶμα, βάθους 0,30 μ., ὑπὸ τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο ἕτερον σαφέστατα διακρινόμενον στρῶμα ἐρυθρόν, βάθους 0,20 μ. Κάτωθεν καὶ τούτου εὑρίσκετο τὸ «στερεὸν» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν ἐργατῶν ἀρχαῖον δάπεδον τῆς κοιλότητος. Τὸ δεύτερον τοῦτο ἐρυθρὸν στρῶμα εἶχεν ἀποτελεσθῆ ἐκ πλήθους ὀστῶν ἀνθρωπίνων φύρδην-μίγδην κειμένων καὶ πολλῶν ἀγγείων, ὧν τὰ πλεῖστα ἀκέραια. Τὰ ἀγγεῖα ἔκειντο ἀναμὶξ μὲ τὰ ἀνθρώπινα λείψανα, εἰς διαφόρους θέσεις ἀτάκτως, καὶ τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν περιεῖχον τεμάχια ὀστῶν. (Ἓν εὐρὺ κύπελλον π.χ. περιεῖχεν ὁλόκληρον τὸ ἀνώτερον τμῆμα ἑνὸς ἀνθρωπίνου κρανίου.) Διὰ τῆς σκαφικῆς ἐρεύνης ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκεραίων ἢ σχεδὸν ἀκεραίων ἀγγείων ἀνῆλθεν εἰς τεσσαράκοντα δύο, δύο δὲ ἐπὶ πλέον ἀγγεῖα ἐκόμισε χωρικός τις εἰς τὸ Μουσεῖον μετὰ τὴν ἀνασκαφήν, προερχόμενα, ὡς εἶπεν, ἐκ τοῦ αὐτοῦ χώρου. Πιθανῶς εἶχεν εὕρει καὶ ἀποκρύψει αὐτὰ πρὸ τῆς ἐρεύνης. Ἄφθονα καὶ λίαν ἐνδιαφέροντα ὄστρακα περισυνέλεξα ἐκ τῶν χωμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχε συσσωρεύσει ἡ ἐργασία τῶν χωρικῶν ἐπὶ τῆς κλιτύος, συνεπληρώθησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν ὀστράκων τούτων ἀγγεῖα τινά, ἀποτελεσθείσης οὕτω ὁμάδος πεντήκοντα ἐν ὅλῳ πρωτομινωικῶν ἀγγείων. Τὸ στρῶμα τοῦ κούσκουρα, τὸ ὁποῖον ἐπέκειτο ὁλοκλήρου τοῦ ταφικοῦ στρώματος, καθιστᾷ βέβαιον, νομίζω, ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο στρῶμα δὲν εἶχε διαταραχθῆ τοὐλάχιστον ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ συσσώρευσις τῶν ὀστῶν καὶ τῶν ἀγγείων εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε προῆλθεν ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν ἀποθέσεων κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ὡς πρὸς τὰ ὀστᾶ ἦτο σαφὲς ὅτι ταῦτα δὲν εἶχον τοποθετηθῆ ἐντὸς τῶν ἀγγείων, ἀλλ' εἰσέδυσαν εἰς αὐτὰ κατὰ τὴν συσσώρευσιν. Οὐδεὶς σκελετὸς ἢ τμῆμα σκελετοῦ εὑρίσκετο in situ καὶ οὐδὲν κρανίον περισυνελέγη. Ἐκ τῶν ὀστῶν ἄλλα μὲν ἦσαν κεκαυμένα καὶ τελείως μελανά, ἄλλα δὲ ἄκαυτα. Ὁμοίως πλεῖστα ἀγγεῖα φέρουν σαφῆ ἴχνη ὑστερογενοῦς πυρᾶς, ἀσχέτου πρὸς τὴν ὄπτησιν τοῦ ἀγγείου.

Πλὴν τῶν ἀγγείων ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τρία χαλκᾶ ἐγχειρίδια καί τινα τεμάχια ὁμοίων ἐγχειριδίων, τέσσαρα λεπίδια ἐξ ὀψιδιανοῦ, δύο ψῆφοι περιδεραίων ἐξ ὠχροῦ στεατίτου καί τινα τε-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

μάχια σταλακτιτῶν, τὰ ὁποῖα πιθανῶς ἀπετέλουν ἐπίσης κτερίσματα, ἀφοῦ τοὐλάχιστον σήμερον ἡ κοιλότης δὲν ἔχει σταλακτίτας. Χαλκαῖ τινες καρφίδες καὶ περόναι καὶ εἷς πήλινος λειαντὴρ περισυνελέγησαν ἐπίσης. Ἁπάντων τῶν εὑρημάτων παρέχω κατωτέρω κατάλογον.

ΚΕΡΑΜΕΙΚΗ

Α' Πρόχοι μὲ γραπτὴν διακόσμησιν.

1.—Πίν. ΙΓ' 2,7. Μεγάλη πρόχους μὲ σφαιρικὸν σῶμα ὕψους 0, 24 μ. Πηλὸς κιτρινωπὸς ἀκάθαρτος. Ἐπὶ τῆς κοιλίας κάθετοι γραμμαὶ ἐρυθραὶ ἑνούμεναι ἐπὶ τοῦ πυθμένος. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ λαιμοῦ καὶ ἄνω ὁριζόντιαι ταινίαι. Λαβὴ ραβδωτή. Συνεπληρώθη τὸ στόμιον.

2.—Πίν. ΙΓ' 1, 3. Πρόχους ὕψους 0,18 μ. ὁμοίου σχήματος καὶ διακοσμήσεως πρὸς τὴν προηγουμένην, μὲ ὑψηλὴν πρόχυσιν κοσμουμένην δι' ὁμάδων γραμμῶν ἀντιθέτως φερομένων ἑκατέρωθεν διπλῆς καθέτου ραβδώσεως.

3.—Πίν. ΙΓ' 1, 1. Ὡραία πρόχους ὕψους 0.18 μ. ἐξαιρέτως ἐπιμελοῦς κατασκευῆς καὶ διακοσμήσεως. Πυθμὴν ἐλαφρῶς σφαιρικός, γάστρα κωνική, βραχὺς λαιμὸς ἀμέσως ἀνοιγόμενος εἰς ὑψηλὴν πρόχυσιν. Ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ ἀγγείου ὁμάδες καθέτων γραμμῶν λεπτῶν τελείως παραλλήλων (ἐξ ἐννέα γραμμῶν ἑκάστη, πλὴν μιᾶς ἐχούσης δέκα τρεῖς), ἀρχόμεναι ἀπὸ τῶν χειλέων, συγκρατούμεναι διὰ ταινίας διηκούσης κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ λαιμοῦ καὶ τέμνουσαι ἀλλήλας ἐπὶ τοῦ πυθμένος. Ἡ λαβὴ συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν αὐτὴν διακόσμησιν, φέρουσα γραμμὰς ὁμμορόπους αὐτῇ, αἱ ὁποῖαι συνεχίζονται κατόπιν ἐπὶ τοῦ ἀγγείου. Τὰ χείλη καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ στομίου βεβαμμένα.

4.—Πίν. ΙΓ' 1, 2. Πρόχους ὕψους 0,155 μ. τοῦ αὐτοῦ σχήματος καὶ τῆς αὐτῆς διακοσμήσεως πρὸς τὴν προηγουμένην. Αἱ ταινίαι πλατύτεραι καὶ κατά τι ἀμελέστεραι. Φέρει ἐμφανῆ ἴχνη πυρᾶς ὑστερογενῆ.

5.—Πίν. ΙΓ' 1, 4. Πρόχους ὕψους 0,115 μ. σφαιροειδὴς μὲ ὑψηλὴν πρόχυσιν. Φέρει ἐπὶ τοῦ κατωτέρου τμήματος καθέτους γραμμάς· ἐπί τῆς λαβῆς καὶ τοῦ ἀνωτέρω τμήματος τῆς γάστρας ταινίας ὁριζοντίους καὶ ἐπὶ τοῦ στομίου καθέτους. Ἴχνη καύσεως.

6.—Πίν. ΙΓ' 2, 8. Πρόχους ὕψους 0,135 μ. μὲ ἡμισφαιρικὸν πυθμένα σαφῶς χωριζόμενον διὰ τρόπιδος ἀπὸ τῆς λοιπῆς γάστρας. Δύο παχεῖαι ταινίαι ὑπὸ τὰς ὁποίας κάθετοι γραμμαί. Λαβὴ ραβδωτή. Στόμιον κοσμούμενον δι' ὁμάδων ἀντιθέτως φερομένων λοξῶν γραμμῶν.

7.—Πίν. ΙΓ' 2,5. Πρόχους μικρὰ ὕψους 0,093 μ. μὲ ἀμελῆ διακόσμησιν ζωηροῦ ἐρυθροῦ χρώματος. Ταινίαι· εἰς τὸ στόμιον κάθετοι. Ὁ πυθμὴν εἶναι σχεδὸν ἐπίπεδος καὶ κοσμεῖται διὰ σταυροειδῶς τεμνομένων γραμμῶν.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

Β' Πρόχοι μὲ διακόσμησιν γενομένην διὰ κτενίου ἢ ψήκτρας.

1.—Πίν. ΙΓ' 1, 6. Πρόχους ὕψους 0,25 μ. καλυφθεῖσα ὁλόκληρος δι' ἐρυθρᾶς ἀλοιφῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐγένοντο ἀκολούθως διὰ κτενίου ἢ ψήκτρας ὁμάδες ἀβαθῶν αὐλακώσεων οὐχὶ κανονικαί. Ἐκ τῆς ὀπτήσεως ἐν τῇ ἑστίᾳ προεκλήθησαν κηλῖδες, προοιμιάζουσαι τὸν ρυθμὸν Βασιλικῆς.

2.—Πίν. ΙΓ' 1, 7. Πρόχους μικρὰ ὕψους 0,095 μ. τῆς αὐτῆς τεχνικῆς καὶ διακοσμήσεως πρὸς τὴν προηγουμένην. Στόμιον εὐρὺ στρογγύλον.

3.—Πίν. ΙΓ' 1, 5. Πρόχους μικρὰ ὕψ. 0,11 μ. τῆς αὐτῆς τεχνικῆς. Αἱ γραμμαὶ τοῦ κτενίου ἐνταῦθα κάθετοι. Τρόπις μεταξὺ τοῦ σφαιροειδοῦς πυθμένος καὶ τοῦ τοιχώματος.

Γ' Πρόχοι μὲ ἐρυθρὰν ἀλοιφὴν ἀκόσμητοι.

1.—Πίν. ΙΓ' 1, 8. Ὕψος 0,145 μ. Στόμιον στενόν.

2.—Πίν. ΙΓ' 2, 9. Ὕψος 0,154 μ.

3.—Πίν. ΙΔ' 1, 13. Ὕψος 0,035 μ. Προχοΐδιον χονδροειδὲς μικρογραφικόν.

4.—Πίν. ΙΔ' 2, 8. Πρόχους στογγυλόστομος ὕψους 0,115 μ. μὲ εὐρὺν πυθμένα.

5.—Πίν. ΙΔ' 2, 9. Πρόχους ὕψους 0,09 μ. καπνισθεῖσα ἐν μέρει ἐν τῇ ἑστίᾳ.

Δ' Ἀγγεῖα δίωτα μετὰ στρογγύλου διακεκριμένου στομίου.

1.—Πίν. ΙΔ' 1, 14. Χονδροειδὲς ἀγγεῖον ὕψους 0,085 μ.

2.—Πίν. ΙΔ' 1, 6. Ὡραῖον ἀγγεῖον, ὕψους μετὰ τῶν ὑπερυψουμένων καθέτων λαβῶν 0,065 μ. καὶ μὲ διάμετρον στομίου 0,08 μ. Πυθμὴν καὶ στόμιον διακεκριμένα. Καλύπτεται δι' ἀλοιφῆς μελανθείσης διὰ καπνίσματος καὶ στιλβωθείσης. Εὐθὺς ἄνω τῆς τρόπιδος ζώνη μὴ στιλβωθεῖσα, διὸ ὀλιγώτερον μέλαινα τῆς λοιπῆς ἐπιφανείας, καὶ ἐπὶ τῆς ζώνης ταύτης σειρὰ × γενομένη διὰ στιλβωτῆρος. Λίαν ὅμοιον τὸ ἐκ τοῦ σπηλαίου τῆς Μιαμοῦς, A. J. A., 1897, εἰκ. 13, σ. 302.

3.—Πίν. ΙΓ' 2, 4. Ἀγγεῖον σφαιροειδὲς ὕψους 0,10 μ. μετὰ δύο καθέτων λαβῶν ἐκφυομένων ἐκ τῆς κοιλίας. Στόμιον κεχωρισμένον, μᾶλλον στενόν, διαμ. 0,065 μ. Ὁ πυθμὴν ὅλος κεχρωσμένος δι' ἐρυθροῦ. Τὸ σῶμα ἔχει ταινίας, αἱ λαβαὶ καθέτους γραμμάς, τὸ δὲ στόμιον ὁμάδας ἐκ τριῶν ἑκάστη γραμμῶν λοξῶν ἀντιθέτως φερομένων. Τά χείλη ἐσωτερικῶς ἔχουν χρωσθῆ ἐρυθρά.

4.—Πίν. ΙΓ' 2, 2. Ἀγγεῖον δίωτον τριποδικὸν ὕψους 0,08 μ.,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

μέ διάμετρον στομίου 0,055 μ. Κάθετοι γραμμαὶ ὀξυνόμεναι ἐπὶ τοῦ πυθμένος. Ταινία κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ λαιμοῦ. Ἡ λαβὴ ἔχει μίαν κάθετον γραμμήν, ἣν τέμνουν λοξαὶ ραβδώσεις, ὑπ' αὐτὴν δὲ X. Ἐπὶ τοῦ στομίου ὁμάδες λοξῶν γραμμῶν ἀντιθέτως φερόμεναι. Ἡ ἑτέρα τῶν λαβῶν συνεπληρώθη.

5.—Πίν. ΙΓ' 2, 1. Ὁμοίου σχήματος πρὸς τὸ προηγούμενον, ἀλλ' ἄνευ ποδῶν, καὶ ὕψους 0,075 μ. Ἔχει καλυφθῆ δι' ἐρυθρᾶς ἀλοιφῆς μὴ στιλβωθείσης. Διὰ κτενίου ἐγένοντο ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων μέχρι τῆς ἐνάρξεως τοῦ πυθμένος κάθετοι αὔλακες διακρινόμεναι ἀλλήλων, ἐπὶ δὲ τοῦ λαιμοῦ διὰ μικροτέρου κτενίου ὁμάδες λοξῶν γραμμῶν ἀντιθέτως φερόμεναι. Ἐσωτερικῶς τὰ χείλη βεβαμμένα. Ὁ πυθμὴν μελανὸς ὀλίγον ἐκ τῆς ὀπτήσεως.

6.—Πίν. ΙΔ' 2, 2. Ἀγγεῖον ὕψους 0,14 μ. μὲ σφαιροειδῆ γάστραν, εὐρὺν ἀλλ' ἄνευ ἀκμῶν πυθμένα καὶ ὑψηλὸν καὶ εὐρὺν λαιμόν. Κόσμησις ἐξ ἐρυθρῶν καθέτων γραμμῶν ἐπὶ τῆς γάστρας καὶ λοξῶν τεμνομένων ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ, οὗ ἡ ἔναρξις ἔχει δύο ὁριζοντίας ταινίας. Συνεπληρώθη ἓν οὗς καὶ μέρος τοῦ σώματος.

7.—Πίν. ΙΔ' 2, 1. Ὅμοιον ὕψους 0,15 μ. μετὰ στενωτέρου καὶ σαφέστερον διακρινομένου πυθμένος. Ἐξίτηλος διακόσμησις ταινιῶν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ καὶ γραμμῶν τεμνομένων ἐπὶ τοῦ σώματος.

Ε' Κύπελλα.

1.—Πίν. ΙΓ' 2, 6. Ὑψηλὸν εὐρὺ κολουροκωνικὸν μετὰ πυθμένος ἐπιπέδου καὶ δύο μικρῶν τετρυπημένων ὁριζοντίων ἀποφύσεων εὐθὺς ὑπὸ τὰ χείλη. Ὕψος 0,115 μ. Ὁλόκληρον τὸ ἀγγεῖον καλύπτεται ἐξωτερικῶς ὑπὸ πυκνῶν ζωηρῶς ἐρυθρῶν καθέτων γραμμῶν συναντωμένων ἐπὶ τοῦ πυθμένος. Τὰ χείλη καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κυπέλλου ἐρυθρά. Ἴχνη ὑστερογενοῦς καύσεως.

2.—Πίν. ΙΔ' 2, 3. Μέγα ἐξαίρετον κύπελλον ὕψους 0,10 μ. μετὰ μιᾶς λαβῆς φερούσης ἄνω προεξοχήν. Ὁ πυθμὴν διακεκριμένος, ἀλλ' ὀλίγον κυρτός. Κόσμησις ὁριζοντίων ταινιῶν καὶ ὑψηλότερον ὁμάδων λοξῶν γραμμῶν τεμνουσῶν ἀλλήλας. Συνεπληρώθη ἐν μέρει.

3.—Πίν. ΙΓ' 2, 3. Κύπελλον δίωτον ὕψους 0,095 μ. σχήματος κυλινδρικοῦ ἐλαφρῶς ἀνοιγομένου πρὸς τὰ κάτω μετὰ πυθμένος σφαιροειδοῦς. Διακόσμησις ἐκ ζωηρῶς ἐρυθρῶν καθέτων γραμμῶν ὀξυνομένων ἐπὶ τοῦ πυθμένος. Οὗτος διακοσμεῖται διὰ τεσσάρων παχειῶν γραμμῶν τεμνομένων χιαστί. Παχεῖα ταινία κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πυθμένος. Τὰ χείλη καὶ τὸ ἐσωτερικὸν ἐρυθρά. Λαβαὶ ραβδωταί.

4.—Πίν. ΙΔ' 1, 10. Κομψὸν ἐπιμελοῦς κατασκευῆς κύπελλον κωνικόν, ὕψους 0,075 μ. μετ' ἐπιφανείας καλυφθείσης δι' ἐρυθροῦ καὶ λειανθείσης διὰ ψήκτρας. Πυθμὴν τελείως ἐπίπεδος διαμέτρου 0,035

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

μ., ἐνῶ τὸ στόμιον λίαν εὐρύ, διαμ. 0,14 μ. Τοιχώματα εὐθέα. Μία λαβὴ μετὰ μαστοειδοῦς ἀποφύσεως ὑψηλά.

5.—Πίν. ΙΔ' 1, 15. Χονδροειδὲς κύπελλον ὕψους 0,063 μ. δίωτον ἔχον μέρος τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας βεβαμμένον, τὸ δὲ λοιπὸν κεκαλυμμένον διὰ καθέτων γραμμῶν καί τινων τεμνουσῶν αὐτάς, ὡς καὶ κηλίδων, εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν.

6.—Πίν. ΙΔ' 1, 16 μ. Χονδροειδὲς κύπελλον ὕψους 0,055 μ. μετ' ἀποφύσεων τετρυπημένων παρὰ τὰ χείλη. Ἐχρώσθη ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς δι' ἐρυθροῦ.

ΣΤ' Σκεύη πρὸς ἀνάρτησιν μὲ δύο ὁριζοντίας τετρυπημένας ἀποφύσεις.

1.—Πίν. ΙΔ' 1, 9. Χυτρίδιον ὕψους 0,08 μ. μετὰ στενοῦ ἐπιπέδου πυθμένος καὶ τρόπιδος. Ἐρυθρὸν χρῶμα ἐκάλυπτε τὴν ἐπιφάνειαν, ἐστιλβωμένον. Νῦν ἔχει ἀπολεπισθῆ.

2.—Πίν. ΙΔ' 1, 17. Ὕψους 0,06 μ. μὲ τρόπιν χαμηλότερον. Ὅμοιον πρὸς τὸ προηγούμενον μὲ τὴν αὐτὴν χρῶσιν καὶ στίλβωσιν.

3.—Πίν. ΙΔ' 1, 7. Ὅμοιον μικρὸν καπνιστόν, ὕψους 0,035 μ.

4.—Πίν. ΙΔ' 1, 11. Σφαιρικὸν πεπιεσμένον ἀγγεῖον ὕψους 0,06 μ. μὲ ἐπίπεδον πυθμένα καὶ λίαν στενὸν στόμιον διακρινόμενον καὶ κλίνον ἔξω.

5.—Πίν. ΙΔ' 1, 12. Κυλινδρικὸν ἀγγεῖον ὕψους 0,045 μ. μὲ εὐρὺν ἐπίπεδον πυθμένα καὶ τοίχωμα ἀνοιγόμενον πρὸς τὰ κάτω. Αἱ λαβαὶ εὐθὺς ὑπὸ τὸ στόμιον. Ἔχει καλυφθῆ διὰ τοῦ αὐτοῦ παχέος ἐρυθροῦ «λουτροῦ», τὸ ὁποῖον εἶτα ἐστιλβώθη καὶ νῦν εὐκόλως ἀπολεπίζεται.

6.—Πίν. ΙΔ' 1, 8. Ἀγγεῖον ἔχον σχῆμα πλοιαρίου, μὲ ἐπίπεδον πυθμένα καὶ στόμιον ὑψηλὸν καὶ στενὸν ἐν εἴδει καπνοδόχης. Αἱ λαβαὶ ἦσαν προεξοχαὶ τετρυπημέναι, κατὰ τὸ μέσον τῶν μακρῶν πλευρῶν, μιμούμεναι τὴν θέσιν τῶν κωπῶν, ἐνῶ κατὰ τὴν πρύμνην ὑπάρχει διχαλωτὴ θέσις διὰ τὸ πηδάλιον. Ἡ προεξοχὴ τῆς πρώρας, ἐλλιπής νῦν· ἦτο ἀσφαλῶς τετρυπημένη ὁμοίως, οὕτως ὥστε τὸ σκεῦος ἀνηρτᾶτο ἐκ τεσσάρων σημείων. Μῆκος 0,11 μ., ὕψος 0,075 μ. Ἐρυθρὰ χρῶσις ἀποτριβεῖσα κατὰ τὸ πλεῖστον.

7.—Πίν. ΙΔ' 1, 1. Πῶμα μικρὸν διαμέτρου 0,075 μ., καπνιστὸν καὶ ἐστιλβωμένον ἐξωτερικῶς. Δύο ἀποφύσεις ὁριζόντιαι μικρὸν πρὸς τὰ ἄνω προέχουσαι τετρυπημέναι. Ὑπάρχει καὶ ἕτερον ὅμοιον πῶμα, τὸ ὁποῖον δὲν δημοσιεύεται.

Ζ' Καπνιστὰ ἀγγεῖα.

1.—Πίν. ΙΔ' 1, 5. Ὑψηλὴ κύλιξ ἢ ὀπωροδόχη ὕψους 0,12 μ., καπνιστή, μὲ σῶμα κυπελλοειδὲς καὶ πόδα κοῖλον, φέροντα παραλλή-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

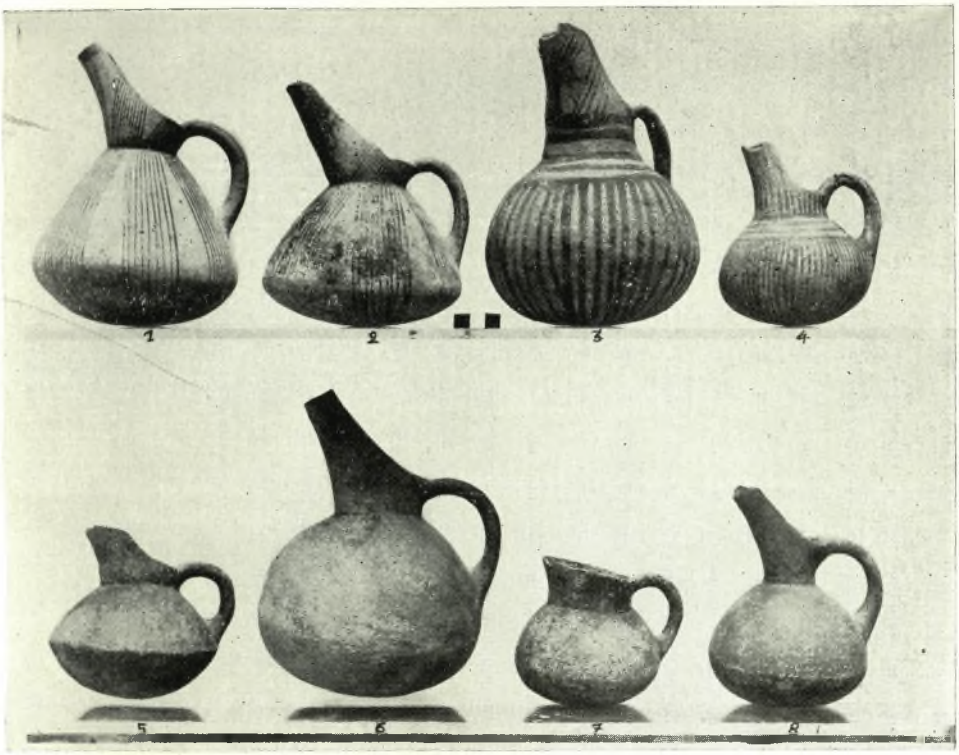

Εἰκ. 1.— Ἀγγεῖα ἐκ τοῦ σπηλαιώδους τάφου Κυπαρισσίου.

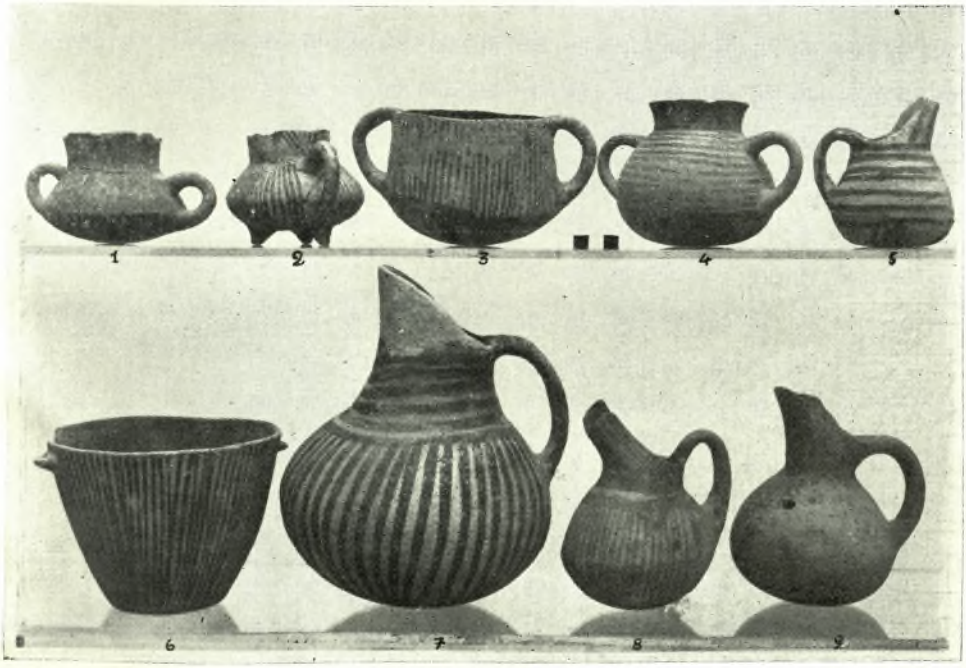

Εἰκ. 2.— Ἀγγεῖα ἐκ τοῦ σπηλαιώδους τάφου Κυπαρισσίου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

Εἰκ. 1.—Ἀγγεῖα ἐκ τοῦ σπηλαιώδους τάφου Κυπαρισσίου.

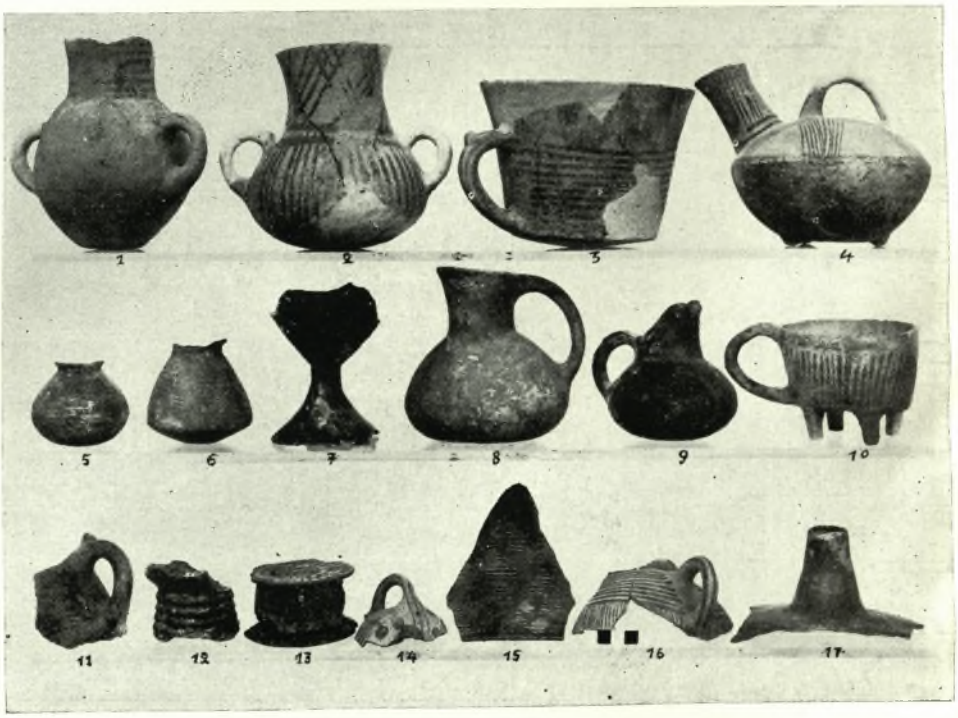

Εἰκ. 2 —Ἀγγεῖα καὶ ὄστρακα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

λους ὁριζοντίας ἐξεχούσας ταινίας. Κατὰ τὸ σημεῖον συνδέσεως κυπέλλου καὶ βάσεως δακτύλιος. Τὸ κύπελλον κατὰ τὸ ἀνώτερόν του τμῆμα, χωριζόμενον δι' ἐλαφρῶς δηλουμένης τρόπιδος, κοσμεῖται δι' ἀστιλβώτων καὶ διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον τῆς λοιπῆς ἐπιφανείας μελανῶν μετοπῶν ραβδωθεισῶν καθέτως διὰ στιλβωτῆρος. Ἡ λοιπὴ ἐπιφάνεια ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἔχει συνεχῆ στίλβωσιν. Πηλὸς κοκκινωπὸς καὶ μᾶλλον ἀκάθαρτος. Φέρει μίαν μόνον λαβὴν ὑψηλά, ὁριζοντίαν τετρυπημένην.

2.—Πίν. ΙΔ' 2, 7. Ὅμοιον κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν τεχνικήν, ὕψους 0,12 μ. Ἐλλιπὲς τὰ χείλη, ἄνευ δακτυλίου. Διακόσμησις διὰ τοῦ στιλβωτῆρος.

3.—Πίν. ΙΔ' 1, 3. Ἀγγεῖον ὕψους 0,105 μ. μετὰ πυθμένος στενοῦ ἐπιπέδου, ἀπαρτισθὲν ἐκ δύο κωνικῶν κυπέλλων συνενωθέντων κατὰ τὰ χείλη, ὧν τὸ ἀνώτερον διεμορφώθη μετὰ σωληνωτοῦ στομίου. Καπνιστὸν μὲ αὐλακώσεις ὁριζοντίας παραλλήλους. Ἔφερε δύο ἀποφύσεις τετρυπημένας.

4.—Πίν. ΙΔ' 1, 4. Ἀγγεῖον ὕψους 0,06 μ. ὁμοιάζον πρὸς τὸ προηγούμενον, μετὰ ὑψηλοῦ σωληνωτοῦ στομίου, οὗ τὰ προέχοντα χείλη ἔχουν δύο ὀπάς. Δύο ἀποφύσεις τετρυπημέναι ἀποκολληθεῖσαι, κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πυθμένος. Καπνιστὸν μὲ ταινίας διὰ στιλβωτῆρος γενομένας.

5.—Πίν. ΙΔ' 1, 2. Μικρὸν κωνικὸν τριποδικὸν ἀγγεῖον, ὕψους 0,055 μ. Καπνιστὸν μὲ ταινίας γενομένας διὰ τοῦ στιλβωτῆρος.

6.—Πίν. ΙΔ' 2, 6. Ἀγγείδιον καπνιστὸν ὕψους 0,08 μ., μετὰ μικροῦ ἐπιπέδου πυθμένος καὶ τρόπιδος. Στενοῦται πρὸς τὸ στόμιον, οὗ τὰ χείλη προέχουν μικρόν. Ἔχει δύο λαβὰς μικρὰς τετρυπημένας ἐπὶ τῆς τρόπιδος. Φέρει ὁριζοντίας χαρακτὰς γραμμάς.

7.—Πίν. ΙΔ' 2, 5. Σφαιροειδὲς καπνιστὸν ἀγγείδιον, ὕψους 0,06 μ. μετὰ στενουμένου στομίου καὶ μικρὸν προεχόντων χειλέων. Ἔφερεν ὁμοίας πρὸς τὸ προηγούμενον λαβὰς ἀποκολληθείσας καὶ κόσμησιν τὴν αὐτὴν διὰ χαρακτῶν ὁριζοντίων ταινιῶν.

8.—Πίν. ΙΔ' 2, 13. Πυξὶς κυκλαδικὴ μετὰ πώματος, συγκολληθεῖσα ἔκ τινων τεμαχίων, ἐλλιπὴς ἐν μέρει. Ὕψος μετὰ τοῦ πώματος 0,05 μ. Τὸ πῶμα φέρει διακόσμησιν χαρακτὴν ἐκ τριῶν συγκεντρικῶν κύκλων. Μεταξὺ τῶν δύο ἀκραίων τεθλασμέναι. Ἐπὶ τοῦ προέχοντος τμήματος τοῦ πώματος καὶ τοῦ ἀγγείου ραβδώσεις. Τὰ τοιχώματα τοῦ πώματος καὶ τοῦ πυξιδίου ἔχουν τεθλασμένας καὶ καθέτους γραμμὰς ἐναλλάξ. Ὁ πυθμὴν τῆς πυξίδος ἔχει δύο συγκεντρικοὺς κύκλους, ὧν μεταξὺ στιγμαί, ἐπὶ δὲ τοῦ προέχοντος τμήματος [τοῦ πυθμένος τεθλασμέναι. Εἶναι καπνιστὸν καὶ ἐστιλβωμένον ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

Η΄ Διάφορα.

1.—Πίν. ΙΔ΄ 2, 4. Ἄσκὸς ὕψους 0,13 μ., μετὰ τριῶν ἀτροφικῶν ποδῶν καὶ μιᾶς καθέτου λαβῆς συμπληρωθείσης. Τὸ κάτω ἥμισυ τοῦ ἀγγείου ἔχει καλυφθῆ δι' ἐρυθρᾶς ἀλοιφῆς, τὸ δὲ ἀνώτερον ἐκοσμήθη διὰ ὁμάδων γραμμῶν τεμνουσῶν ἀλλήλας. Τὸ μέγα σωληνωτὸν στόμιον φέρει παραλλήλους γραμμάς.

2.—Πίν. ΙΔ΄ 2, 10. Κύπελλον κυλινδρικὸν ὕψους 0,08 μ., τριποδικόν, μόνωτον, φέρον πυκνὰς παραλλήλους καθέτους γραμμάς.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀγγείων ἀνευρέθησαν δύο προχοΐδια μονόχρωμα, καὶ τρίτον ἐλλιπὲς ἐν μέρει μετ' ἐρυθρᾶς γραμμικῆς διακοσμήσεως. Ἐπίσης ἓν χονδροειδὲς κύπελλον μετὰ μιᾶς ἁπλῆς λαβῆς ἐλλιποῦς, ἥτις θὰ ἦτο ἀρκούντως μακρά, ὡς ἀρυταίνης. Ταῦτα δὲν δημοσιεύονται ὡς ἄνευ ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος. Ἐκ τῶν ἀφθόνων καὶ λίαν ἐνδιαφερόντων ὀστράκων δημοσιεύονται πρὸς τὸ παρὸν τὰ χαρακτηριστικώτερα, γίνεται δὲ λόγος περὶ αὐτῶν κατωτέρω.

ΧΑΛΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

1.—Εἰκ. 7, (τὸ πρῶτον τῶν ἐγχειριδίων ἐξ ἀριστερῶν). Ἐγχειρίδιον μήκους 0,093 μ. καὶ μεγίστου πλάτους 0,025 μ. ἐπίμηκες στενούμενον κατὰ τὴν αἰχμήν. Ἐλλείπει μικρὸν τμῆμα κατὰ τοὺς ὤμους, ἔνθα θὰ ὑπῆρχον αἱ ὀπαὶ διὰ τὴν προσήλωσιν τῆς ξυλίνης λαβῆς. Ἡ λεπὶς ἔχει ἀποτελεσθῆ ἐκ δύο συναρμοσθέντων πρὸς ἄλληλα φύλλων χαλκοῦ, ἔχει δὲ ἐνισχυτικὴν διόγκωσιν κατὰ τὸ μέσον, καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς, ἄνευ πλαστικῆς ἐξωτερικῆς δηλώσεως.

2.—Εἰκ. 7, (τὸ μεσαῖον τῶν ἐγχειριδίων). Ἐγχειρίδιον μήκους 0,085 μ., μεγίστου πλάτους 0,025 μ. τοῦ ἐπιμήκους τύπου, σῶζον καὶ τὴν μίαν τῶν ὀπῶν ἐπὶ τῶν ὤμων. Ἐλλείπει τμῆμα τῆς αἰχμῆς καὶ τῶν ὤμων. Ἔχει ἀποτελεσθῆ ἐξ ἑνὸς λεπτοῦ φύλλου χαλκοῦ, ἄνευ ἐνισχυτικῆς ἐξογκώσεως. Εἶναι λίαν βεβλαμμένον.

3.—Εἰκ. 7, (τὸ τρίτον τῶν ἐγχειριδίων). Ἐγχειρίδιον μήκους 0,067 μ. καὶ πλάτους 0,021 μ. τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ τῆς αὐτῆς τεχνικῆς πρὸς τὸ προηγούμενον. Λίαν βεβλαμμένον καὶ ἐλλιπὲς ἐν μέρει.

4.—Εἰκ. 7, κάτω δεξιά. Τρία τεμάχια περονῶν.

ΔΙΑΦΟΡΑ

1.—Εἰκ. 7, ἄνω δεξιά. Τέσσαρα λεπίδια ἐξ ὀψιδιανοῦ.

2.—Εἰκ. 7, ἄνω δεξιὰ πλησίον τοῦ λεπιδίου. Ψῆφος περιδεραίου κυλινδρικὴ μὲ δύο βαθείας αὔλακας, μήκους 0,005 μ., τετρυπημένη κατὰ μῆκος, ἐκ κιτρινωποῦ στεατίτου.

3.—Εἰκ. 7, δεξιὰ τῆς προηγουμένης. Ψῆφος περιδεραίου σταγο-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

νόσχημος, τετρυπημένη, μήκους 0,02 μ. ἐκ κιτρινωποῦ στεατίτου.

4.—Εἰκ. 7, κάτω ἀριστερά. Πήλινον ἀντικείμενον ὁμοιάζον πρὸς οὖς, μήκους 0,09 μ. καὶ πλάτους 0,05 μ. Πιθανῶς λειαντήρ.

5.—Εἰκ. 7, ἄνω ἀριστερά. Τεμάχιον στεατίτου.

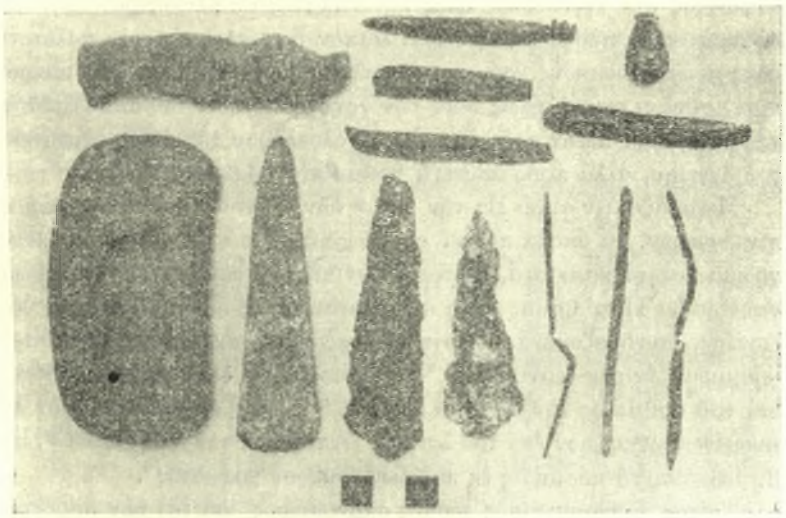

Εἰκ. 7.— Μικρὰ εὑρήματα τοῦ τάφου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ὡς εἶναι σαφὲς τὰ ἀγγεῖα ἡμῶν ἀνήκουν εἰς τὰς γνωστὰς κατηγορίας τεχνικῆς καὶ σχημάτων τῆς παλαιοτέρας πρωτομινωικῆς κεραμεικῆς τῆς Κρήτης. Ἰδιαιτέρως στενῶς συνδέονται μὲ τὰ σύγχρονα σύνολα τῆς κεντρικῆς Κρήτης, ἤτοι τοῦ τάφου τοῦ Πύργου, τοῦ σπηλαίου τῆς Εἰλειθυίας, τοῦ τάφου τοῦ Κράσι, τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀρκαλοχωρίου, τῶν τάφων τῆς Μεσαρᾶς. Ἀπαντᾷ καὶ μεταξὺ τῶν ἀγγείων τοῦ Κανλὶ Καστελλίου ἡ κατηγορία τῶν μονοχρώμων ἀγγείων, ἤτοι τῶν ἐμβαπτισθέντων εἰς λουτρὸν ἐρυθροῦ καθαροῦ χώματος διαλελυμένου εἰς ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται ὁ σχηματισμὸς λεπτοτέρου λείου ἐγχρώμου στρώματος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ συνήθως ἀκαθάρτου πηλοῦ τοῦ ἀγγείου.[8] Τὸ στρῶμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶναι φύσει ἀμαυρόν, στιλβώνεται ἀκολούθως διὰ στιλβωτῆρος, καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν, ἢ (ἐπὶ τῶν καπνιστῶν κυρίως ἀγγείων) γίνονται διὰ τοῦ στιλβωτῆρος γραμμαὶ παράλληλοι, κάθετοι καὶ ὁριζόντιαι, εἰς δὲ τὰς

[8]) A. J. A., 1897, σ. 300, Ἀρχ. Δελτ., 1918, σ. 144.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

ὑψίποδας κύλικας καὶ συγκεντρικοὶ περίπου κύκλοι[4]. Πρὸ τῆς ὀπτήσεως γίνονται ἀβαθεῖς αὔλακες καὶ χαρακταὶ γραμμαί.[5] Τὰ ἐρυθρὰ καὶ τὰ καπνιστὰ φαιὰ ἀγγεῖα εἶναι ἀσφαλῶς σύγχρονα[6], ἡ δὲ τεχνικὴ των πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μίμησις τῆς νεολιθικῆς στιλβώσεως τοῦ ἀγγείου[7], ἀφοῦ τὸ «λουτρὸν» ἀποβλέπει ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγγείου ὡς λείας καὶ στιλπνῆς μὲ ὀλιγωτέραν ἐργασίαν πραγματικῆς στιλβώσεως. Ἀνήκει λοιπὸν ἡ τεχνικὴ εἰς τοὺς παλαιοτέρους πρωτομινωικοὺς χρόνους, ἀσφαλῶς ὅμως ἐπέζησεν ἐπὶ μακρόν, συνεχισθεῖσα παραλλήλως πρὸς τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἰδίου ἐρυθροῦ χρώματος, ὄχι πλέον πρὸς ἐπικάλυψιν ὁλοκλήρου τῆς ἁδρᾶς ἐπιφανείας τοῦ ἀγγείου, ἀλλὰ πρὸς ἀσυνεχῆ γραμμικὴν κόσμησιν τούτου.

Μεταβαίνομεν οὕτω εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐχόντων γραμμικὴν κόσμησιν ἀγγείων, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ θεωρηθοῦν σύγχρονα πρὸς τὰ μονόχρωμα καὶ τὰ καπνιστά, καίτοι ἡ τεχνικὴ τῶν πρώτων εἶναι ἀσφαλῶς νεωτέρα[8]. Ἡ κόσμησις αὕτη συνίσταται εἰς γραμμὰς καθέτους ἢ ὁριζοντίας, συνδυαζομένας ἐνίοτε εἰς κανονικὰ συστήματα ἰσαρίθμων γραμμῶν, ἐνίοτε τεμνομένων κατ' ἐξαιρετικῶς διακοσμητικὸν τρόπον ἐπὶ τοῦ πυθμένος τοῦ ἀγγείου (πίν. ΙΓ' 1, 1), ἢ εἰς ὁμάδας λοξῶν τεμνομένων γραμμῶν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ. Ἅπαξ (ἐπὶ τοῦ ὀστράκου πίν. ΙΔ' 2, 14) ἀπαντᾷ κόσμησις ἐκ κηλίδων ἐρυθροῦ χρώματος[9].

Τρίτος διακοσμητικὸς τρόπος σπανιώτερος καὶ ἐπὶ τῶν παρόντων ἀγγείων καὶ γενικώτερον ἐπὶ τῆς πρωτομινωικῆς κεραμεικῆς εἶναι ἡ

---

[4]) Πβ. B. S. A. XIX, σ. 38, εἰκ. 3 α, β.

[5]) Ἐγένετο λόγος περὶ lustrous black glaze, J. H. S., 1903, σ. 165 καὶ Pendlebury, Archaeology of Crete, σ. 48. Πρόκειται νομίζω πάντοτε περὶ ἐρυθροῦ στρώματος, τὸ ὁποῖον εἰς τὰ καπνιστὰ ἀγγεῖα καθίσταται τελείως μέλαν, παρέχον οὕτω τὴν ἐντύπωσιν διαφόρου χρώματος. Τὴν παρατήρησιν ταύτην ὀφείλω εἰς τὸν κ. Ν. Πλάτωνα, τὴν δικαιολογεῖ δὲ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ποτὲ δὲν παρουσιάζεται ἐπὶ τῶν ἀγγείων τῶν χρόνων τούτων ἀσυνεχὴς γραμμικὴ κόσμησις διὰ μέλανος χρώματος, ἀλλὰ μόνον δι' ἐρυθροῦ. Ἐνίοτε καπνίζεται τὸ ἀγγεῖον χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐπικαλυφθῆ πρότερον δι' ἀλοιφῆς· τότε σχηματίζεται ἀσαφὲς μέλαν στρῶμα ἐπὶ τοῦ διαποτιζομένου διὰ καπνοῦ πηλοῦ, οὐχὶ σαφῶς ἀπολεπιζόμενον. Περὶ τῆς τεχνικῆς τοῦ καπνίσματος βλ. καὶ Ἀρχ. Δελτ. 1918, σ. 157.

[6]) Πβ. αὐτόθι, σ. 143.

[7]) Πρβλ. J. H. S., 1903, σ. 165.

[8]) Δὲν εἶναι δυνατὸν π. χ. νὰ ἀνήκουν εἰς διαφόρους περιόδους τὸ ἔχον γραμμικὴν κόσμησιν κύπελλον πίν. ΙΔ' 2, 3, καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 11 τεμάχιον καπνιστοῦ κυπέλλου τοῦ σύτοῦ πίνακος· τὸ σχῆμα τῆς λαβῆς μὲ τὴν ἀπόφυσιν εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὰ δύο δείγματα, αἱ δὲ ταινίαι τοῦ πρώτου εἶναι ἡ γραπτὴ ἀπόδοσις τῶν παραλλήλων αὐλακώσεων τοῦ δευτέρου.

[9]) Πρβλ. Vaulted Tombs of Messarà, πίν. II, 4141.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

κόσμησις τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγγείου διὰ ψήκτρας ἢ κτενίου, ἡ δημιουργοῦσα πυκνὰς παραλλήλους αὔλακας, συνήθως εἰς ἀκανονίστους ὁμάδας, ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας[10].

Χάραξις κύκλων, τεθλασμένων καὶ εὐθειῶν ἄνευ πληρώσεως διὰ λευκῆς ὕλης ἀπαντᾷ ἐπὶ μιᾶς μετὰ πώματος πυξίδος κυκλαδικοῦ τύπου[11].

Ὡς πρὸς τὰ σχήματα, ἀντιπροσωπεύονται μεταξὺ τῶν δημοσιευομένων καὶ μὴ τεμαχίων δι' ἀρκετῶν δειγμάτων αἱ ὑψηλαὶ μελανωπαὶ κύλικες ἢ ὀπωροδόχαι, τῶν ὁποίων τὸ οἰκεῖον ἐργαστήριον ὑπῆρχεν ἴσως εἰς συνοικισμόν τινα παρὰ τὴν βορείαν παραλίαν τῆς νήσου πλησίον τοῦ τάφου τοῦ Πύργου ὅπου εὑρέθησαν εἰς μεγάλην ἀφθονίαν τὰ ἄριστα δείγματα τοῦ ρυθμοῦ τούτου. Εἰς κωνικὸν πόδα τοιούτου ἀγγείου λαμπρᾶς καὶ ἐπιμελεστάτης τεχνικῆς ἀνήκει τὸ φέρον πολλὰς παραλλήλους αὔλακας μέγα ἐρυθρωπὸν ὄστρακον τοῦ πίν. ΙΔ' 2, 15 ἐκ δὲ τοῦ δακτυλίου τοῦ συνδέοντος κύπελλον καὶ πόδα τὸ αὐτόθι 12. Τὰ εὐρέα κύπελλα τοῦ αὐτοῦ ρυθμοῦ μὲ τὰς τοξοειδεῖς, κοσμουμένας δι' ἀποφύσεων λαβὰς καὶ τὴν αὐλακωτὴν διακόσμησιν[12] ἀντιπροσωπεύονται ἐπίσης. (πίν. ΙΔ' 2, 11).

Ἐκ τῶν λοιπῶν ἀγγείων, μονοχρώμων ἢ γραπτῶν, ἄφθονοι εἶναι αἱ πρόχοι, εἰς σχήματα κοινὰ ἐν τῇ ΠΜ Κρήτῃ, ἤτοι μετὰ στομίου ραμφοειδοῦς (Schnabelkannen) ἢ στρογγύλου, μὲ τελείως σφαιρικὸν ἢ τελείως ἐπίπεδον πυθμένα[13]. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλὰ ἀγγεῖα μετὰ διακεκριμένου στομίου καὶ δύο λαβῶν τοξοειδῶν καθέτων, ἐξ ὧν λαμπρὸν εἶναι τὸ καπνιστὸν ἐστιλβωμένον τοῦ πίν. ΙΔ' 1, 6, καὶ κύπελλα μόνωτα ἢ δίωτα, κωνικὰ ἢ σφαιροειδῆ, προχείρου ἢ ἐπιμελοῦς κατασκευῆς, ἀλλ' ἀνήκοντα εἰς τὴν αὐτὴν περίοδον[14]. Σπάνιον εἶναι τὸ

---

[10]) Δείγματα τοῦ τρόπου τούτου εὑρίσκονται μεταξὺ τῶν ἐκ τοῦ σπηλαίου τῆς Εἰλειθυίας ἀγγείων. Πβ. καὶ Xanthoudides, V.T.M. pl. XXV, 4294.

[11]) Παραδόξως ὁ Pendlebury, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 85 καὶ πίν. XIII, 3, b-c, πιστεύει ὅτι αἱ κυλινδρικαὶ αὗται πυξίδες ἐμφανίζονται διὰ πρώτην φορὰν ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ΠΜ ΙΙΙ περίοδον, διακρίνει δὲ τελείως τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἀπὸ τῶν ὑπονεολιθικῶν καὶ ΠΜ Ι χαρακτῶν. Τὸ παρὸν δεῖγμα ἀνῆκον εἰς σαφῶς χρονολογημένον σύνολον εἶναι διδακτικόν.

[12]) Ἀρχ. Δελτ. 1918, εἰκ. 10, 81.

[13]) Εἶναι ἀμφίβολον ἂν ἡ διαφορὰ αὕτη ἀντιστοιχεῖ πράγματι εἰς διακεκριμένας χρονικὰς περιόδους, Pendlebury ἔνθ' ἀν. σ. 67. Ἀσφαλῶς τὸ σχῆμα μετ' ἐπιπέδου πυθμένος εἶναι νεώτερον, ἀλλ' ἀγγεῖα κατὰ τὸ παλαιὸν πρότυπον ἠδύναντο νὰ κατασκευάζωνται ἐπὶ μακρὸν παραλλήλως πρὸς τὰ μετ' ἐπιπέδου πυθμένος.

[14]) Πάντα τὰ χονδροειδῆ καὶ βαρέα ἀγγεῖα τοῦ Πύργου ἐθεώρει ὁ Ξανθουδίδης ΠΜ Ι. Ἀρχ. Δελτ. 1918, σ. 170. (Ὅμοια πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἀγγεῖα ἡμῶν, αὐτόθι, εἰκ. 6, 16-19). Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἡ τεχνικὴ, τὰ σχήματα καὶ ὁ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

σχῆμα τοῦ τριποδικοῦ κυπέλλου μετὰ μιᾶς τοξοειδοῦς λαβῆς, πίν. ΙΔ' 2, 10. Ἀπαντᾷ ἐπίσης εἰς ἀσκὸς τριποδικὸς μετὰ τοξοειδοῦς λαβῆς ἄνωθεν καὶ σωληνωτῆς προχύσεως [15], καί τινα πυξίδια κυλινδρικὰ καὶ χυτρίδια σφαιροειδῆ μετ' ἀνοικτοῦ ἢ κλειστοῦ στομίου, καὶ τετρυπημένων λαβῶν [16]. Εἰς μέγα ἀγγεῖον ἀγνώστου σχήματος μὲ σωληνωτὴν πρόχυσιν ἀνήκει τὸ τεμάχιον μετ' ἐρυθρᾶς ἀλοιφῆς. (πίν. ΙΔ' 2, 17) Ἡ χρῆσις χειροκινήτου ἀτελοῦς τροχοῦ (tournette) φαίνεται λίαν πιθανὴ καὶ διὰ τὰ παρόντα ἀγγεῖα [17]. Μεταξὺ τῶν μὴ δημοσιευθέντων ἐνταῦθα τεμαχίων ὑπάρχουν τμήματα μεγάλου ἀβαθοῦς δίσκου χονδροειδοῦς τεχνικῆς μὲ ἐρυθρὰν γραμμικὴν διακόσμησιν [18]. Μοναδικὸν εἶναι τὸ ἔχον σχῆμα πλοιαρίου (πίν. ΙΔ' 1,8) [19]. Ἀξία προσοχῆς εἶναι ἡ ἀπουσία τῶν λεγομένων «πωμάτων χυτρῶν», τὰ ὁποῖα ἀπαντοῦν εἰς Πύργον, Κουμάσαν, Πορτί, Ἁγ. Τριάδα, Μόχλον, Σφουγγαρᾶν, Ἀρκαλοχώρι, Τραπέζαν [20].

Ὡς πρὸς τὰ χαλκᾶ ἀντικείμενα πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὰ ἐγχειρίδια ἡμῶν ἀνήκουν εἰς προκεχωρημένον τύπον, δηλαδὴ ὄχι εἰς τὸν τοῦ βραχέως καὶ τριγωνικοῦ ἐγχειριδίου, ἀλλ' εἰς τὸν τοῦ στενοῦ καὶ ἐπιμήκους. Ἰδιαιτέρως ἀξία προσοχῆς εἶναι ἡ τεχνικὴ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν χαλκῶν μετὰ τῆς ἐνισχύσεως κατὰ μῆκοτῆς λεπίδος. Συμφώνως πρὸς τὰ παραδεδεγμένα, ἡ χρῆσις τοῦ χαλκοῦ θεωρεῖται συμπτωματικὴ διὰ τοὺς ΠΜ Ι χρόνους [21] καὶ ἑπομένως προωδευμένα ὅπλα ὡς τὸ παρὸν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν ἑπομένην περίοδον [22]. Ἐπειδὴ εἶναι ἀπίθανος ἡ ἄμεσος ἐμφάνισις κατ' αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τοῦ χαλκοῦ αἰῶνος τοιούτου τύπου ὅπλου, (καὶ ἡ παρα-

---

τρόπος τῆς διακοσμήσεως καθορίζουν τὰς περιόδους καὶ ὄχι ἡ ἐπιμελεστέρα ἢ ἀμελεστέρα κατασκευή.

[15]) Πρβλ. Ἀρχ. Δελτ. 1918, εἰκ. 6, 23. Ὅμοιον ἀγγεῖον προέρχεται ἐκ τοῦ σπηλαίου τῆς Εἰλειθυίας, (ἀνασκαφῆς Σπ. Μαρινάτου).

[16]) Πρβλ. Ἀρχ. Δελτ. 1918, εἰκ. 7, 30-35 καὶ εἰκ. 12, 96-98.

[17]) Αὐτόθι σ. 162.

[18]) Πρβλ. Hall, Excav. in East. Crete, Univ. of Pens., Anthrop. Public. vol. III, σ. 46, εἰκ. 20 καὶ τὰ ἐκ Μιαμοῦς, A. J. A., 1897, εἰκ. 12, σ. 301.

[19]) Πρβλ. τὸ ἐκ Μόχλου πλοιάριον, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ἀποτελεῖ συνδυασμὸν πλοιαρίου καὶ ἀγγείου ὡς τὸ ἡμέτερον. A. J. A., 1909, σ. 279, εἰκ. 2 μέσον.

[20]) Ἀρχ. Δελτ. 1918, σ. 157, Pendlebury, ἔνθ' ἀν. σ. 65.

[21]) Pendlebury, ἔνθ' ἀν. σ. 52.

[22]) Εἰς τὴν μεσαίαν ἐποχὴν τῆς ΠΜ περιόδου τάσσει τὰ ὅμοια πρὸς τὰ ἡμέτερα ὅπλα τοῦ Πύργου ὁ Ξανθουδίδης, Ἀρχ. Δελτ. 1918, σ. 165 - 6. Τὸ μετὰ ραβδώσεως ἐγχειρίδιον εἰκ. 15, πρῶτον κάτω ἀριστερά, θεωρεῖ νεώτερον.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

δοχὴ ἑπομένως τοῦ τριγωνικοῦ καὶ τοῦ ἐπιμήκους τύπου ὡς συγχρόνων) θεωρῶ πιθανώτερον ὅτι ἡ συνύπαρξίς των πρὸς τὰ παρόντα ἀγγεῖα πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ λεγομένη ὑπονεολιθικὴ καὶ ΠΜ Ι κεραμεικὴ καλύπτει πράγματι καὶ μέρος τῆς ΠΜ ΙΙ ἐποχῆς.

Προωδευμέναι φαίνονται κοὶ αἱ ψῆφοι, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ κυλινδρικὴ καὶ αὐλακωτὴ ἐπανευρίσκεται εἰς τὰς πρωτομινωικὰς ταφὰς τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου [23] ἡ δὲ σταγονόσχημος ἀνήκει εἰς τύπον ἐπαληφθέντα πλειστάκις μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ μινωικοῦ πολιτισμοῦ. Αἱ περόναι καὶ τὰ λεπίδια εἶναι ὁμοιότατα πρὸς τὰ ἐκ Πύργου [24], τὸ δὲ περίεργον πήλινον σκεῦος τῆς εἰκ. 7, κάτω ἀριστερά, (τὸ ὁποῖον ἂν ἐπρόκειτο περὶ ἱεροῦ χώρου, θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἀναθηματικὸν οὗς) ἐνθυμίζει βεβαίως τὰ ἐκ Σφουγγαρᾶ clay polishers [25]. Ἡ παρουσία τέλος τῶν σταλακτιτῶν εἰς τὸ ταφικὸν στρῶμα ἔχει ἴσως παράλληλον εἰς τὴν ἀνεύρεσιν ἑνὸς τεμαχίου κισσήρεως εἰς τὸ rock shelter τοῦ Μαγασᾶ [26].

Τὰ ταφικὰ ἔθιμα, τὰ διαπιστούμενα εἰς τὰς παρούσας ταφάς, συμπίπτουν πρὸς τὰ τῶν λοιπῶν πρωτομινωικῶν ταφῶν, καὶ ὁ τρόπος ἀποθέσεως τῶν νεκρῶν φαίνεται ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τὸ ἐνταῦθα δημοσιευόμενον καὶ εἰς τὰ πρότερον γνωστὰ rock shelters. Σπηλαιώδης, φυσικὸς ἢ τεχνητός, εἶναι καὶ ὁ τάφος τοῦ Πύργου, τοῦ ὁποίου ὅμως τὸ στόμιον ἐφράσσετο διὰ μεγάλων τιτανολίθων [27], ὅτι δὲ καὶ μικροτέρας σπουδαιότητος ταφικοὶ χῶροι ἠδύναντο νὰ ἐξασφαλίζωνται κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον φαίνεται ἐκ τοῦ rock shelter at Magasa τὸ ὁποῖον «ἐκλείετο μερικῶς διὰ τοίχου» [28]. Τὸ νεκρικὸν στρῶμα τοῦ τάφου τοῦ Πύργου περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Ξανθουδίδη [29], ὡς ἔχον βάθος 0,30—0,60 μ. καὶ μὴ παρουσιάζον οὐδὲν ἴχνος καύσεως. Μόνον πήλινα

[23]) Univ. of Pensylv., Anthrop. Public., vol. III, No. 3 σ. 184, εἰκ. 107, ἔνθα χρονολογεῖται ὡς ἀνήκουσα εἰς τοὺς ΠΜ ΙΙ χρόνους.

[24]) Ἀρχ. Δελτ. 1918, εἰκ. 15.

[25]) Οἱ λειαντῆρες οὗτοι, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τῆς Hall θεωροῦνται προοριζόμενοι διὰ τὴν κατεργασίαν τῆς ἐπιφανείας τῶν ἀγγείων, Excav. in East. Crete, Sphoungaras, Univ. of Pensylv. Anthrop. Public., vol. III, No. 2 σ. 53-4, εἰκ. 27, A-D προέρχονται ἐκ τοῦ πρωτομινωικοῦ συνόλου B τοῦ Σφουγγαρᾶ. Πιστεύω ὅτι δὲν εἶναι κατάλληλοι διὰ λείανσιν ἀγγείων. Πιθανῶς εἶναι εἶδος στλεγγίδων καὶ προωρίζοντο διὰ τὸν καθαρισμὸν αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Τό ἡμέτερον φέρει κοιλώματα ἀμφοτέρωθεν πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἀντίχειρος καὶ δύο δακτύλων τοῦ χειριζομένου αὐτὸ ἀνθρώπου.

[26]) B. S. A., XI, σ. 262.

[27]) Ἀρχ. Δελτ. 1918, σ. 136 ἑξ.

[28]) B. S. A., XI, σ. 261.

[29]) Ἀρχ. Δελτ.. 1918, σ. 138.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

ἀγγεῖα παρουσιάζουν ἴχνη ἰσχυροῦ πυρὸς—καὶ τοῦτο εἶναι ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως τῆς συμπτωματικῆς καὶ ὑστερογενοῦς καὶ ὄχι σκοπίμου καύσεως τῶν νεκρῶν, τὴν ὁποίαν ἄλλως οὐδεὶς ἐρευνητὴς παρεδέχθη. Ἀνάμιξις καὶ ταραχὴ τῶν ὀστῶν παρατηρεῖται εἰς τὸν τάφον τοῦ Πύργου καὶ θεωρεῖται ὀρθῶς, νομίζω, ὑπὸ τοῦ Ξανθουδίδη, ὡς συνέπεια νέων ταφῶν καὶ τυμβωρυχίας[30]. Ἀταξίαν καὶ κατατεμαχισμὸν τῶν ἀνθρωπίνων λειψάνων παρατηρεῖ καὶ ἡ Hawes[31], εἰς τὸ παρὰ τὰ Γουρνιὰ rock shelter, ἀποδίδει δὲ ταῦτα εἰς τὴν σύλησιν ἢ τὰς ἐπιδράσεις τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὸ Early minoan deposit A παρὰ τὸν Σφουγγαρᾶν τεμάχια ὀστῶν κεῖνται χύδην πλησίον ἀγγείων, οὐδὲν δὲ ἴχνος καύσεως παρατηρεῖται[32]. Εἰς ἓν σπηλαιῶδες rock shelter ἄνωθεν τοῦ Κάτω Ζάκρου[33] διαλελυμένα λείψανα τοὐλάχιστον πέντε ταφῶν ἔκειντο περὶ τοὺς δύο πόδας ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, ὑπὸ στρῶμα λεπτῆς τέφρας. Τὰ σώματα ἔκειντο ἀρχικῶς ἐπὶ τῆς γῆς ἐντὸς προχείρως κατεσκευασμένων διὰ μικρῶν λίθων θηκῶν, ἀλλὰ πλὴν ἑνός, ἀνευρέθησαν ὡς σωροὶ λίθων, κρανίων, ὀστῶν καὶ ἀγγείων. Τὴν διατάραξιν ταύτην ἀνάγουν εἰς λίαν πρώιμον περίοδον[34]. Αἱ ταφαὶ αὗται, ὀλιγώτερον τεταραγμέναι τῶν ἄλλων, παρέχουν, πιστεύω, στοιχεῖα, ἵνα σχηματίσωμεν γνώμην περὶ τῆς ἀρχικῆς μορφῆς τῆς ἀποθέσεως.

Ἡ διαταραχὴ τοῦ ταφικοῦ στρώματος, ἡ παρατηρουμένη εἰς ὅλας τὰς ταφὰς τῆς περιόδου, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀγάγῃ καὶ εἰς τὴν σκέψιν περὶ μετακομιδῆς τῶν λειψάνων ἔκ τινος ἀρχικοῦ τόπου ἀποθέσεως, ὅταν οὗτος ἐπληροῦτο, διὰ τὴν δημιουργίαν χώρου πρὸς νέας ταφάς. Ἀλλ' αἱ περὶ ὧν πρόκειται ταφαὶ τοῦ Ζάκρου, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν μορφὴν ἀρχικῶν ἀποθέσεων, καθιστοῦν ἀπίθανον ὅτι τὰ λείψανα θὰ μετεκομίζοντο ἐκεῖθεν εἰς ἑτέραν σπηλαιώδη κοιλότητα, διότι τοῦτο θὰ ἦτο ἄνευ λόγου. Πλὴν τούτου σύνολα ἀγγείων, ὡς τὰ ἐνταῦθα δημοσιευόμενα, ὁμοιογενῆ καὶ μὴ δυνάμενα νὰ καλύψουν μέγα διάστημα χρόνου, δὲν δύνανται νὰ προέρχωνται ἐκ κοινοταφίων ἐπὶ μακρὸν χρησιμοποιουμένων, ἔνθα πράγματι προέκυπτε ἑκάστοτε τὸ πρόβλημα τοῦ χώρου, ὡς π.χ. οἱ μεγάλοι τάφοι τῆς Μεσαρᾶς. Ἡ δημιουργία ἄλλωστε νέου χώρου εἰς τούτους γίνεται ἢ διὰ τῆς συσσωρεύσεως τῶν παλαιοτέρων λειψάνων εἰς διάφορα σημεῖα αὐτοῦ τούτου τοῦ θαλάμου, καλυπτομένων μάλιστα ἐνίοτε διὰ χώματος[35], ἢ διὰ τῆς μεταφο-

[30]) Αὐτ. σ. 139.

[31]) Gournia , σ. 56.

[32]) Sphoungaras, Univ. of Pens., Anthrop. Public., vol. III, No. 2 σ. 48.

[33]) B. S. A., III, 143.

[34]) Αὐτ. σ. 144.

[35]) Vaulted Tombs of Messarà, σ. 7. Πρβλ. καὶ σ. 34.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

ρᾶς των εἰς τάφρους κειμένους πλησίον τοῦ κυρίως τάφου[36]. Ἡ μεταφορὰ τῶν ἀχρήστων ὀστῶν ἐκ πραγματικῶν τάφων εἰς κοιλότητας κειμένας ἐπὶ ἀποκρήμνων, ἀπομεμακρυσμένων κλιτύων, δὲν φαίνεται πιθανή, ἐνῶ εἶναι φυσικωτέρα ἡ ἐξ ἀρχῆς ἀπόθεσις εἰς τοὺς ἡσύχους τούτους χώρους, ἐνίοτε μάλιστα ἐξασφαλιζομένους καὶ διὰ τειχίσεως, ὡς εἴδομεν. Ἀλλ' ἡ ὁπωσδήποτε πρόχειρος καὶ συνήθως ἄνευ τειχίσεως ἀπόθεσις ἐξέθετε τοὺς χώρους τούτους, καταλλήλους ἄλλως ὄντας διὰ τὴν στέγασιν τῶν ποιμένων, εἰς τὸν κίνδυνον τῆς συλήσεως, καὶ περὶ οὐδενὸς rock shelter δυνάμεθα νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι δὲν ἐσυλήθη. Ἐν τούτοις πιστεύω λόγῳ τῆς γενικῆς διαταράξεως τῶν τάφων τῆς περιόδου (καὶ ὄχι μόνον τῶν ἐν σπηλαίοις καὶ βράχοις) ὅτι αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ταφῆς — καὶ πιθανῶς τῆς λατρείας — ἐδημιούργει τὴν συσσώρευσιν. Περὶ σωροῦ ὀστῶν καὶ ἀδυναμίας πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς θέσεως τῶν λειψάνων ὁμιλεῖ ὁ Ξανθουδίδης[37], καὶ ἀλλαχοῦ περὶ συμπαγοῦς μάζης γῆς, ἀντικειμένων καὶ ὀστῶν[38]. Ταφικὸν στρῶμα περίπου 0,50 μ. πλῆρες ὀστῶν διαλελυμένων καὶ ἀγγείων, ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα τινὰ περιεῖχον ὀστάρια, εὗρεν ὁ Μαρινᾶτος εἰς τὸν τάφον Κράσι[38α]. Ὁμοίως συνωθημένα ἐπ' ἀλλήλων, διεσκορπισμένα καὶ ἀνάμικτα μετ' ἀγγείων εἶναι τὰ ὀστᾶ τῶν κατά τι νεωτέρων σπηλαιωδῶν charniers τῶν Μαλλίων[38β]. Ἐνίοτε φαίνεται ἐτοποθετοῦντο οἱ νεκροὶ ἐντὸς τῆς κοιλότητος ὀκλάζοντες[38γ] καὶ λίαν πλησίον ἀλλήλων, καὶ τοῦτο συνετέλει ἐπίσης εἰς μεῖξιν τῶν ὀστῶν.

Τὰ ἴχνη τῆς πυρᾶς ἐπανευρίσκονται εἰς πλείστας περιπτώσεις καὶ εἰς τοὺς κυκλικοὺς τάφους τῆς Μεσαρᾶς. Ὁ Ξανθουδίδης γράφει περὶ «τῶν ἰχνῶν μεγάλης ἑστίας» κειμένης κατὰ τὸ μέσον τοῦ θόλου Β τῆς Κουμάσας, ὑπὸ τὴν πιθανὴν κεντρικὴν ὀπὴν τῆς στέγης, καὶ περὶ τῶν ἀνευρεθέντων μελανῶν ὀστῶν καὶ λίθων, ἐνῶ ἴχνη ἄλλων πυρῶν παρετηρήθησαν ἐντὸς τοῦ τάφου, ἔξωθι τῆς εἰσόδου καὶ μεταξὺ τῶν θόλων Β καὶ Ε[39]. Μελανὰ ἐκ τῆς πυρᾶς καὶ τοῦ καπνοῦ εἶναι τὰ ὀστᾶ

---

[36]) Αὐτόθι σ. 57, ἔνθα ὁ λόγος περὶ τῆς θόλου εἰς Πορτί, καὶ σ. 93, περὶ τῶν θόλων τοῦ Πλατάνου.

[37]) V. T. M. σ. 7, No single sceleton could be recognised as in situ.

[38]) Αὐτόθι, σ. 89, ἔνθα περὶ τῆς θόλου Α Πλατάνου. Τὸ ταφικὸν στρῶμα εἰς τὴν θόλον Πορτὶ εἶναι 0,30-0,40 μ. πάχους, καὶ περιλαμβάνει γῆν ἀνάμικτον μὲ ὀστᾶ, αὐτ. σ. 56. Πρ. τάφους Μόχλου, Explor., σ. 15.

[38α]) Ἀρχ. Δελτ., 1929, σ. 110, 111-2.

[38β]) Mallia, Études Crét., VII, Nécropoles, I, σ. 2, 13.

[38γ]) Μαρινᾶτος, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 113. Εἰς Ἐπισκοπὴν εὗρον ἐγὼ ἀκόμη εἰς ΥΜ ΙΙΙ τάφον τὴν θέσιν ταύτην τῶν νεκρῶν.

[39]) V. T. M. σ. 6.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

τῆς θόλου εἰς Πορτί[40], ἐνῶ εἰς τὴν θόλον Α τοῦ Πλατάνου τὸ πῦρ φαίνεται ἰσχυρότατον καὶ μέγα[41]. Ἐν τούτοις ὁ Ξανθουδίδης ἤρνήθη τὴν πιθανότητα καύσεως τῶν νεκρῶν[42], καὶ πράγματι τὸ ὅτι εἰς τελείως ὁμοίους τάφους, ὡς ἡ θόλος Β τοῦ Πλατάνου, οὐδὲν ἴχνος καύσεως εὑρέθη[43], συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως τῆς συμπτωματικῆς καὶ ὑστερογενοῦς καύσεως. Τοὺς προβαλλομένους πάντως λόγους, (φωτισμόν, ἀπολύμανσιν, θυσίαν ἢ ἑορτὴν) θεωρεῖ ὁ ἴδιος ἀνεπαρκεῖς διὰ τὴν ἐξήγησιν τοιούτων πυρῶν[44]. Ἐκ τῶν rock shelters σαφῆ ἴχνη πυρᾶς παρουσιάζει, πλὴν τοῦ ἡμετέρου, καὶ τὸ παρὰ Μαγκασᾶ[45], καθισταμένης οὕτω ἀπιθάνου τῆς ἀπόψεως τοῦ Pendlebury ὅτι αἱ καύσεις τῶν θόλων ὀφείλονται εἰς πυρκαϊὰν τῶν καλαμωτῶν στεγῶν[46]. Πιθανώτατα καὶ αἱ «ἑστίαι» τοῦ παλαιοτέρου στρώματος τοῦ σπηλαίου τῆς Μιαμοῦς δὲν εἶναι οἰκιακαί, ὡς ἐχαρακτηρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Taramelli, ἀλλὰ ταφικαὶ καὶ λατρευτικαί[47], διότι δυσκόλως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ παρουσία τόσων πυρῶν εἰς χῶρον ὄχι μέγαν καὶ εἰς διαφορετικὰ ἐπίπεδα[48]. Αἱ ἀπὸ τῆς ὀροφῆς πτώσεις, δι' ὧν ἑρμηνεύει τὴν διαδοχικὴν ἀνύψωσιν τοῦ δαπέδου[49], θὰ καθίστων πρακτικῶς ἀκατοίκητον τὸ σπήλαιον. Πλὴν τούτου τὸ περίπου σύγχρονον τῶν ἀγγείων, ἐξ ὧν τὸ δίωτον προωδευμένον ἀγγεῖον, τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ ἡμέτερον πίν. ΙΔ' 1, 6, εὑρέθη εἰς τὸ βαθύτερον στρῶμα, παρέχει τὴν ἐντύπωσιν τῆς σχετικῶς ταχείας ἀνυψώσεως τοῦ δαπέδου διὰ διαδοχικῶν ἀποθέσεων νεκρῶν καὶ ἐναγισμῶν ἐμπύρων, καὶ οὐχὶ τῆς βαθμιαίας, ἥτις θὰ ἦτο φυσικὴ προκειμένου περὶ κατοικίας. Ἡ παρουσία ὀστῶν ζώων πέριξ τῶν πυρῶν τῆς Μιαμοῦς δὲν σημαίνει ἀναγκαίως τὴν οἰκιακὴν χρῆσιν τούτων, ἀφοῦ εἰς τὸ ταφικῆς χρήσεως σπήλαιον εἰς Σκαφίδια Λασιθίου, ὁμοῦ μετὰ τῶν ὀστράκων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὀστῶν, ἀνευρέθησαν καὶ ὀστᾶ ζώων[50], θυσιασθέντων προφανῶς[51]. Μέγας ἀριθμὸς ὀστῶν ζώων ἀνευρέθη ἐπίσης εἰς τὸ μνημο-

---

[40]) Αὐτ., σ. 56.

[41]) Αὐτ., σ. 90

[42]) Αὐτ., σ. 6, 90.

[43]) Αὐτ., σ. 92.

[44]) Αὐτ., σ. 135.

[45]) B. S. A., XI, σ. 261.

[46]) Ἔνθ' ἀν. σ. 65.

[47]) A. J. A., 1897, σ. 296, 307.

[48]) Ἴδε τομὴν τοῦ σπηλαίου μετὰ τῶν πυρῶν, αὐτ. σ. 292, εἰκ. 5.

[49]) Αὐτ , σ. 307.

[50]) B. S. A., XXXVIII, σ. 5.

[51]) Πρβλ. προχείρως διὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους τὴν θυσίαν τοῦ ταύρου ἐπὶ τῆς σαρκοφάγου τῆς Ἁγίας Τριάδας, καὶ τὰ ὁμηρικά, λ, 30-35.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

νευθὲν rock shelter τοῦ Μαγκασᾶ[52], ἔνθα, ὡς εἴδομεν, ὑπῆρχον καὶ ἴχνη καύσεως. Εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ νεκρικοῦ στρώματος γενομένας λοιπὸν θυσίας ὀφείλεται καὶ ἡ καῦσις καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ διατάραξις τούτου, διαταρασσομένου καὶ ἐκ τῶν νέων ἀποθέσεων[53]. Ὀστᾶ ζώων, κατὰ τὸ πλεῖστον οἰκιακῶν, ἀνευρέθησαν καὶ εἰς τὸν τάφον τοῦ Κράσι, περὶ τῶν ὁποίων ὅμως πιστεύει ὁ ἀνασκάψας Μαρινᾶτος ὅτι ἁπλῶς συγκατετίθεντο εἰς τὸν τάφον ἄνευ θυσίας, διότι ἦσαν ἄκαυτα, ἐπιτεινομένης πάντως τῆς συγχύσεως τῶν σκελετῶν[53α].

Τὸ σύνολον τῶν ἐνταῦθα δημοσιευομένων ἀγγείων δύναται νὰ χρονολογηθῇ βάσει τῶν κατωτέρω παρατηρήσεων, γενομένων ἐπί τε τῶν ἀγγείων καὶ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ὀστράκων. Ἀπουσιάζει τελείως ἐκ τοῦ συνόλου ἡμῶν ἡ τυπικὴ διὰ τὴν ΠΜ ΙΙΙ περίοδον διακόσμησις δι' ὠχροελεύκου χρώματος ἐπὶ φαιᾶς ἐπιφανείας. Οὐδὲ ἓν ὄστρακον ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην. Ἑπομένως οὐδόλως δυνάμεθα κατὰ τὴν χρονολόγησιν νὰ εἰσέλθωμεν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ΠΜ ΙΙΙ χρόνων. Ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἀγγεῖον ἢ ὄστρακον γνησίως ἀνῆκον εἰς τὸν ρυθμὸν Βασιλικῆς ἀνευρέθη. Ἡ πρόχους πίν. ΙΓ' 1, 6 ἔχει κηλῖδας γενομένας διὰ τῆς φλογός, λίαν ἐμφανεῖς, καὶ, ἐφ' ὅσον καὶ τὸ σχῆμα ἐνθυμίζει τὰ σχήματα τοῦ ἐν λόγῳ ρυθμοῦ, δύναται νὰ θεωρηθῇ τρόπον τινὰ προοίμιον τῆς νέας κηλιδωτῆς διακοσμήσεως ἐν τῷ ὁποίῳ ὅμως συνδυάζεται ἀκόμη αὕτη πρὸς τὴν διὰ ψήκτρας διακόσμησιν. Πιστεύω λοιπὸν ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπερβῶμεν τὸ πρῶτον τμῆμα τῆς ΠΜ ΙΙ περιόδου, ἐνῷ ἡ mottled ware κυριαρχεῖ κατὰ τὸ δεύτερον[54]. Εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἄγει ἡ τελεία ἀπουσία ἐκ τοῦ συνόλου ἡμῶν τοῦ σχήματος τῆς «τεϊέρας» μετὰ προχύσεως, ἥτις ἐμφανίζεται μὲ κηλιδωτὴν διακόσμησιν κατὰ τοὺς ΠΜ ΙΙβ χρόνους καὶ μὲ light on dark διακόσμησιν κατὰ τοὺς ΠΜ ΙΙΙ[55]. Τὸ πρὸς τὰ ἄνω χρονολογικὸν ὅριον τῶν παρόντων ἀγγείων δύναται ἀφ' ἑτέρου νὰ καθορισθῇ ἐκ τῶν τύπων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συνδέονται σαφῶς πρὸς τὰς νεολιθικὰς καὶ ὑπονεολιθικὰς παραδόσεις. Οἱ κληθέντες ὑπὸ τοῦ Ξανθουδίδη «πρω-

---

52) B. S. A., XI, σ. 261.

53) Ὑπὸ διαδοχικῶν γενεῶν προσφερομένη λατρεία, Hawes, Gournia, σ. 56.

53α) Ἔνθ' ἀνωτ., σ. 123, καὶ 132-6, ἔνθα ἀναφέρονται παραδείγματα καὶ ἐξ ἄλλων τάφων, κυκλαδικῶν καὶ τῆς μυκηναϊκῆς περιόδου καὶ προσφυῶς ὑπενθυμίζεται ἡ τοποθέτησις ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως κυνῶν ἐπὶ τῆς πυρᾶς τοῦ Πατρόκλου. Πρ. καὶ τὰς ταφὰς παρὰ Παλαίκαστρον, B. S. A., IX, σ. 340.

54) P. of M., I, σ. 78.

55) Εἰς χρόνους ὀλίγον νεωτέρους τοῦ παρόντος συνόλου ἀνήκει ἡ τεϊέρα ἐκ Κουμάσας, V. T. M., πίν. XXVI, 4107, ἥτις συνδυάζει πρὸς τὸ νέον σχῆμα τὴν παλαιὰν γραμμικὴν dark on light διακόσμησιν.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

τόγονοι σκύφοι» ἤτοι τὰ σφαιροειδῆ ἀγγεῖα τοῦ Πύργου μὲ τὰς τετρυπημένας ἀποφύσεις ἀντὶ λαβῶν πρὸς ἀνάρτησιν, θὰ ἠδύναντο κατ' αὐτὸν νὰ θεωρηθοῦν νεολιθικοί, ἂν εὑρίσκοντο μόνοι, λόγῳ τῆς ὁμοιότητος παὸς ἀνάλογα τῆς Κνωσοῦ καὶ Φαιστοῦ[56]. Ἐν τούτοις κατὰ τὸν Evans[57] ἡ κατηγορία τῶν πρὸς ἀνάρτησιν ἀγγείων ἐπιζῇ καὶ κατὰ τὸ πρώιμον τμῆμα τῆς ΠΜ ΙΙ περιόδου. Αἱ «φανερῶς προελθοῦσαι ἐκ τῶν ὑπονεολιθικῶν φιαλῶν μετὰ ποδὸς» ὑψίποδες ὀπωροδόχαι φθάνουν, εἰς τὰ ὡραιότερα δείγματά των, μέχρι τῆς «μᾶλλον προκεχωρημένης φάσεως» τῆς ΠΜ Ι περιόδου[58]. Πράγματι αἱ ἀναμφισβήτητοι μεταλλικαὶ ἐπιδράσεις αἱ παρατηρούμεναι ἐπί τινων ἐκ Πύργου δειγμάτων τοῦ τύπου ἐπιβεβαιοῦν ὅτι οὗτος φθάνει μέχρι τῶν τελευταίων ΠΜ Ι χρόνων[59]. Ἡ ἀφθονία καὶ ἡ τελειότης τῆς ἐρυθρᾶς διακοσμήσεως ἐπὶ κιτρινωποῦ πηλοῦ μᾶς ἄγει ἐπίσης πρὸς τὸ τέλος τῆς ΠΜ Ι περιόδου[60]. Βάσει τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων νομίζω ὅτι γενικῶς δυνάμεθα νὰ τοποθετήσωμεν τὸ σύνολον τῶν ἀγγείων μας κατὰ τοὺς ΠΜ Ιβ καὶ τοὺς ΠΜ ΙΙα χρόνους. Ἀπουσιάζει ἐξ αὐτῶν ἡ χαρακτηρίζουσα τὸν ἀρχόμενον χαλκοῦν αἰῶνα πράγματι ὑπονεολιθικὴ κεραμεική, τὰ δὲ σχήματα τῶν χαλκῶν ὅπλων, ἀρκούντως ἐξειλιγμένα, συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ὡς ἄνω χρονολογίας.

Αἱ ἐξωτερικαὶ σχέσεις τῆς ἐποχῆς παρουσιάζονται βάσει τῶν ἀνωτέρω εὑρημάτων ὡς κάτωθι: Τὰ ἀγγεῖα πρὸς ἀνάρτησιν συνδέονται στενῶς πρὸς τὰ εὑρισκόμενα εἰς πρωίμους κυκλαδικοὺς τάφους καὶ εἰς τὸ πρῶτον στρῶμα τῆς Τροίας[61]. Κοινὴ πρὸς τὴν κεραμεικὴν τῆς πρώτης πόλεως τῆς Τροίας φαίνεται καὶ ἡ τεχνικὴ ἡ χρησιμοποιοῦσα τὸ μονόχρωμον ἐπίχρισμα — ἐνίοτε καλὸν ἐρυθρὸν — καὶ τὴν ὄπτησιν εἰς ἀνοικτὸν πῦρ, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιτυγχάνονται χρωματικαὶ ποικιλίαι, ὡς καὶ τὴν μηχανικὴν στίλβωσιν. «Πρωίμους τρωαδικὰς σχέσεις» πρέπει νὰ ἴδωμεν καὶ εἰς τὸν τύπον τῆς χαμηλῆς φιάλης μὲ δύο ὑπερυψουμένας λαβὰς πίν. ΙΔ' 1, 6[62], ὅστις ἐπανεμφανίζεται ἀργότερα εἰς τὴν λεγομένην «μινύειον» κεραμεικὴν[63]. Εἶναι ἀναμφισβήτητος ἡ σχέσις τοῦ σχήματος τούτου πρὸς τὰ ἀνάλογα μινύεια, τὸ αὐτὸ δὲ ἰσχύει

---

[56]) Ἀρχ. Δελτ., 1918, σ. 150.
[57]) P. of M., I, σ. 60.
[58]) Αὐτ., σ. 59.
[59]) Αὐτόθι.
[60]) Αὐτ. σ. 63.
[61]) Αὐτ. σ. 62.
[62]) Αὐτ. σ. 58.
[63]) Πρβλ. Fimmen, Die Kret. Myk. Kultur, 1924, σ. 79, εἰκ. 63, καὶ J. H. S., XXXIV, σ. 130, εἰκ. 3, καὶ 132 σ. 5.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

καὶ προκειμένου περὶ τῶν ὑψιπόδων κυλίκων[64]. Ἡ τρόπις, οἱ δακτύλιοι, αἱ ὑψηλὰ κείμεναι μικραὶ λαβαὶ (εἰς τὸ ἡμέτερον, πίν. ΙΔ΄ 1, 5, ὑπάρχει μία μόνον, ὡς καὶ εἰς ἀνάλογα τοῦ Πύργου) εἶναι λίαν ὅμοια, μένει δὲ νὰ ἀνευρεθοῦν οἱ συνδετικοὶ κρίκοι τῶν δύο τάξεων, ἀφοῦ αὗται ἀπέχουν ἀλλήλων χρονικῶς. Κυκλαδικὴ εἰσαγωγὴ ἢ μίμησις εἶναι τέλος ἡ χαρακτὴ κυλινδρικὴ πυξὶς πίν. ΙΔ΄ 2, 13. Κυκλαδικὰς σχέσεις δηλοῖ καὶ ἡ συνεχιζομένη μέχρι τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν τοῦ μινωικοῦ πολιτισμοῦ παρουσία τῶν λεπίδων ὀψιδιανοῦ[65].

Περὶ τῆς σημασίας τέλος τῆς περιοχῆς τοῦ Κανλὶ Καστελλίου ἤδη κατὰ τοὺς πρωτομινωικοὺς χρόνους ὁμιλεῖ ὁ Evans[66], ὅστις παρετήρησε τὴν παρουσίαν πλήθους μινωικῶν ὀστράκων ΠΜ ΙΙ καὶ ΙΙΙ χρόνων εἰς τὴν θέσιν Βήσαλα νοτίως τῆς Ρόκκας τοῦ Κανλὶ Καστελλίου, ἐξ ὧν εἰκάζει τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς μινωικοῦ συνοικισμοῦ. Πλησίον τούτου διήρχετο μὲ κατεύθυνσιν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἡ ἐκ Κνωσοῦ ὁδός[67]. Ἐπὶ τῆς Κορφῆς τοῦ Βαθιᾶ, ἡ ὁποία εἶναι ἐπίπεδος, ἐρευνῶν εὗρον κατὰ τὸ νότιον τμῆμα τοῦ ἰσοπέδου μέγα κτίσμα, περίπου ὀρθογώνιον, οὗ αἱ μείζονες φαινόμεναι πλευραὶ εἶναι 20 μ. καὶ 9,30 μ. ἐξ ἁδρῶς πελεκητῶν ὄγκων ἀσβεστολίθου μικρῶν καὶ, κυρίως κατὰ τὰς γωνίας, μεγάλων. Ἡ ΝΔ γωνία ἔχει καταρρεύσει εἰς τὴν κλιτύν. Ἐκ τῆς νοτίας κλιτύος ταύτης περισυνέλεξα οὖς καὶ χείλη πίθου καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κτίσματος, διὰ προχείρου σκαφῆς τεμάχιον ἀκοσμήτου

---

[64]) Αὐτ. σ. 134, εἰκ. 7.

[65]) Ἀφοῦ παρουσιάζονται σημεῖα συνδέσεως πρὸς μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένους κύκλους πολιτισμοῦ δύναταί τις νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τοῦ ἂν θὰ κατέληγεν εἰς ἀποτέλεσμα προσπάθεια πρὸς ἐξακρίβωσιν οὐσιωδῶν διαφορῶν εἰς τὴν κεραμεικὴν τῶν περιοχῶν τῆς Κρήτης ἐντὸς τῆς αὐτῆς περιόδου. Αἱ ὑπάρχουσαι ἰδιομορφίαι, ὡς π. χ. ἡ μνημονευθεῖσα ἀπουσία ἐκ τοῦ παρόντος συνόλου τῶν «πωμάτων χυτρῶν» καὶ ἐπίσης τῶν κυπέλλων μὲ χωριστὴν βάσιν καὶ ἐνίοτε μὲ πρόχυσιν, πρβλ. Ἀρχ. Δελτ., 1918, εἰκ. 12, 89-94, δὲν εἶναι σημαντικαί. Ἓν νέον λίαν ἐνδιαφέρον σύνολον προέρχεται ἐκ τοῦ ἀνασκαφέντος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Μαρινάτου σπηλαίου τῶν προπόδων τοῦ Γιούχτα παρὰ τὸ Καρνάρι.

[66]) P. of M., II, σ 71 ἑξ, καὶ εἰκ. 33.

[67]) Ἓν μινωικὸν φρούριον ἐθεωρήθη ὡς πιθανῶς ὑπάρξαν καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Ρόκκας ὑπὸ τοῦ Evans, αὐτ. σ.. 74, ἔνθα παρετήρησεν ἁδρῶς πελεκητοὺς ὀγκολίθους ὑπὸ τὰς μεσαιωνικὰς κατασκευάς. Περὶ λειψάνων ἀνακτόρου κειμένου δυτικῶς τῆς θέσεως Βήσαλα γράφει ὁ Evans, αὐτ, σ. 72, καὶ ὁ Taramelli, Mon. Ant. IX, 1899, σ. 347, εἰκ. 21, ὅστις ἐθεώρει τὰ Βήσαλα συνοικισμὸν μυκηναϊκῆς Ἀκροπόλεως κειμένης ἐπὶ τῆς Ρόκκας. Οὗτος ὡς καὶ ἄλλοι ἐταύτισε τὴν θέσιν τοῦ Καστελλίου πρὸς τὴν Λύκαστον, Mon. Ant. VI, 1896, σ. 233, ἐνῶ ὁ Σπ. Μαρινᾶτος ἐσχάτως τὴν τοποθετεῖ πλησιέστερον πρὸς τὸν Γιούχταν.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1

πυξίδος πιθανῶς ΥΜ ΙΙΙ χρόνων. Πιθανῶς πρόκειται περὶ οἰκίας ἢ φρουρίου τῆς τελευταίας μινωικῆς ἢ τῆς γεωμετρικῆς φάσεως [68].

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΑΛΕΞΙΟΥ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

[68]) Ἡ Μεσομινωικὴ φάσις ἀντιπροσωπεύεται ἐν τῇ περιοχῇ διὰ μιᾶς ταφῆς ἐντὸς πίθου ἀνεστραμμένου καὶ συγκρατουμένου κύκλῳ διὰ λίθων, ἐν τῷ ἀγρῷ Γ. Σωμαράκη. Ρωμαϊκὸν κτίσμα μετὰ κονιάματος, πιθανῶς δεξαμενήν, εἶδον ἐν τῷ ἀγρῷ Μύρωνος Σωμαράκη, κάτοχος δὲ μιᾶς λατινικῆς ἐνεπιγράφου στήλης τυγχάνει ὁ Ἐμμανουὴλ Καλλέργης εἰς θέσιν Πύργος, κειμένην ὡς καὶ αἱ ἀνωτέρω πλησίον τοῦ Κυπαρισσίου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/09/2024 10:13:18 EEST - 52.15.245.1